

УДК 502.5:355.48

Горбатюк Р., д. пед. н., проф.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

Ванкевич Я.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВПЛИВ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ ТА ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ЛОКАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ ЕКОСИСТЕМИ

Анотація. У роботі досліджується вплив воєнних конфліктів та техногенних катастроф на безпеку життєдіяльності населення, а також на локальні й глобальні екосистеми. Виділено основні типи впливів: фізичні, соціально-економічні, психологічні та екологічні. Розкрито механізми деградації довкілля, порушення природного балансу та впливу на здоров'я людей. Окрема увага приділяється наслідкам, що мають довгостроковий та транснаціональний характер.

Keywords: воєнні конфлікти, техногенні катастрофи, безпека життєдіяльності, екосистеми, забруднення, ПТСР, зміна клімату.

Horbatyuk R., Dr. of Ped. Sc., Prof.

Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ukraine

Vankevych Y.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

IMPACT OF MILITARY CONFLICTS AND TECHNOGENIC CATASTROPHES ON LIFE SAFETY, LOCAL AND GLOBAL ECOSYSTEMS

Abstract. The paper explores the impact of military conflicts and technogenic catastrophes on human life safety as well as on local and global ecosystems. The main types of effects are identified: physical, socio-economic, psychological, and environmental. Mechanisms of environmental degradation, disruption of the natural balance, and effects on human health are discussed. Particular attention is paid to long-term and transnational consequences.

Keywords: military conflicts, technogenic disasters, life safety, ecosystems, pollution, PTSD, climate change.

Фізичні впливи. Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи безпосередньо впливають на фізичну безпеку населення. Значна частина інфраструктури, яка забезпечує життєдіяльність – водопровід, електромережі, лікарні, школи, транспортні магістралі – зазнає руйнувань. Це призводить до перебоїв у постачанні їжі, медикаментів, води, відсутності електроенергії, неможливості доступу до медичної допомоги. Відновлення зруйнованої інфраструктури часто затягується на роки через брак ресурсів, складну логістику та тривалі бойові дії.

Під час збройних конфліктів кількість загиблих та поранених може обчислюватися тисячами, як це було під час війни в Сирії чи війни в Україні. Значна частина населення стає особами з інвалідністю. Внаслідок цього зростає потреба у створенні інклюзивного середовища, доступного транспорту, освіти, медицини [2].

Соціально-економічні впливи. Міграційні процеси охоплюють мільйони людей. За даними ООН, у 2022 році понад 100 мільйонів людей у світі стали внутрішньо переміщеними або біженцями внаслідок конфліктів чи катастроф. Це створює навантаження на системи охорони здоров'я, освіти, ринки праці в приймаючих країнах. Одночасно, на постраждалих територіях спостерігається дефіцит кваліфікованої робочої сили.

Економічні втрати вимірюються мільярдами доларів. Знищується інфраструктура підприємств, втрачаються інвестиції, зростає безробіття. Порушуються логістичні ланцюги, порти й залізничні вузли, як це сталося в Маріуполі, Бахмуті чи Алеппо [5].

Психологічні та медичні наслідки. Страх, невизначеність, втрати близьких, руйнування домівок і майбутніх планів – усе це викликає масову психологічну травматизацію. Особливо вразливими є діти, люди похилого віку та особи, що вже мали психічні розлади. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) часто супроводжується депресією, агресією, суїцидальними думками.

Також катастрофи призводять до зниження рівня імунітету, що в умовах антисанітарії та відсутності належного медобслуговування сприяє поширенню хвороб – туберкульозу, дизентерії, COVID-19. Мобільні медичні бригади та польові госпіталі стають тимчасовим рішенням, але не замінюють повноцінної системи охорони здоров'я.

Екологічні наслідки

Локальний рівень:

– Руйнування природного середовища. Регіони, що піддаються обстрілам і вибухам, втрачають зелені насадження. Знищуються екосистеми річкових долин, лісів, степів. На прикладі Донбасу бачимо, як бойові дії перетворили родючі поля на мінні поля з отруйним ґрунтом.

– Забруднення ґрунтів і води. Через руйнування складів хімічних речовин, паливних баз та каналізаційних систем у водойми потрапляють небезпечні речовини, отруюючи не лише природу, а й джерела питної води.

– Порушення біорізноманіття. Шумові атаки, вібрації, пересування важкої техніки впливають на поведінку тварин, змушуючи їх мігрувати або припиняти розмноження [4].

Глобальний рівень:

– Зміна клімату. Масове використання вибухових речовин, підпали лісів, горіння нафтобаз та складів під час війн вивільняє великі об'єми парникових газів. Це пришвидшує глобальне потепління.

– Радіаційні загрози. Приклади Чорнобиля й Фукусіми демонструють, як одна аварія може впливати на природу і здоров'я людей десятиліттями. Підвищення рівня радіації фіксується навіть у сусідніх державах.

– Руйнування озонового шару. Викиди фреонів, галогенів, які використовуються у військовій промисловості, погіршують стан стратосфери [3].

– Забруднення Світового океану. Підриви кораблів, танкерів, прибережних баз часто спричиняють масові витоки пального. Це шкодить не лише морським видам, а й риболовлі та економіці прибережних країн.

Джерела та література

1. Вітвіцький Я. В. Безпека життєдіяльності: навч. посібник. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2020.
2. Хільчевський В.К., Сташук В.А., Гребінь В.В. Екологічна безпека України. – К.: Ніка-Центр, 2019.
3. Радіаційна безпека України: сучасні виклики. – К.: Наукова думка, 2021.
4. United Nations Environment Programme (UNEP). Environmental Consequences of War and Conflicts. – Geneva: UNEP, 2022.
5. World Health Organization. Health Emergency and Disaster Risk Management Framework. – Geneva: WHO, 2019.